

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 25. De Eleemosyna spirituali,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

motynam det cum tanto feruore charitatis, vt non modo plus mereatur, sed etiam plus satisfaciatur, quam alter dans maiorem cum longe minori feruore.

327.

Septimum his addi potest quod ex communi Theologorum sententia Bannes & Aragonius loco citato propositione vltima habent, viros misericordes etiam in peccato existentes, si non ex malitia, sed ex humana fragilitate peccare soleant, ante mortem vt plurimum accipere a Deo veram paenitentiam: sicque euadere damnationem aeternam, iuxta illud Math. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. & illud Tob. 4. Elemofyna a morte ab omni peccato liberat, nec animam patitur ire in tenebras. Id quod illustrari potest exemplo quod habetur in actis cap. 10. de Cornelio Centurione. Haecque haecenus de corporali elemofyna. Superest vt de elemofyna spiritali dicamus.

CAPVT XXV.

De elemofyna spiritali.

SUMMARIUM.

- 328 Sacra scriptura auctoritates de septem elemofyna spiritalis generibus.
- 329 Quae & quorum sit obligatio faciendi elemofynam spiritalem.
- 330 Quomodo ea sit inferiorum, respectu superiorum.
- 331 Materia praecipua obligationis faciendi elemofynam spiritalem, peccatum mortale pendens in futurum.
- 332 Peccatum commissum non pendens in futurum, correctioni iudiciali Superioris subiicitur, etiam delictum paenitentia: non autem correctioni fraternae.
- 333 Obligatio faciendi elemofynam spiritalem, materia potest esse peccatum veniale, cum inducit probabile periculum peccati mortalis, alias non.
- 334 Peccans ex ignorantia inuincibili quando sit corrigendus.
- 335 Ad eandem obligationem, certa notitia peccati, de quo proximus est corrigendus, ita requiritur, vt dubia aliquando sufficere possit, idque quando.
- 336 In dubio Praelatus tenetur de peccato subditi inquirere non item alius.
- 337 Omittenda correctio fraterna, non item iudicialis, cum ex ea peccator fieret peior.
- 338 Quod procedit etiam si spes sit, quod ex tali correctione postea emendabitur.
- 339 Non est omittenda correctio ex qua scitur proximus non futurus deterior, etiam si dubitetur an futurus sit melior.
- 340 In dubio ne proximus deterior fiat, correctio adhibenda est, quando nulla alioqui spes est eum liberandi ab anima interitu sempiterno.
- 341 Adhibenda est correctio fraterna, quando scitur, quod ea non nocet, etiam si dubitetur an profutura sit.
- 342 Omittenda est, cum aequale dubium fuerit an profutura sit, an vero nocitura, nisi esset extrema illius necessitas. Neque est obligatio illam faciendi, quando ne apud alios quidem speratur ex ea utilitas.
- 343 Opportunitas ex parte personae requisita ad obligationem faciendi elemofynam spiritalem.
- 344 Opportunitas requisita ex parte loci & temporis.
- 345 Quando licitum sit correctionem fratris differre.
- 346 Quando dilatio fraterna correctionis sit meritoria: quando peccatum mortale, & quando veniale.
- 347 De mansuetudine coniungenda cum prudentia, in corrigendo delinquente.
- 348 Homo priuatus spiritali proximi necessitatem cognoscens, tenetur ei subuenire si possit sine suo incommodo.
- 349 Debemus amittere bonum nostrum spiritali, bono spiritali proximi.
- 350 Non licet peccare ob quodcumque spiritali, siue bonum consequendum, siue malum fugiendum.
- 351 Quomodo accipiendum sit, quod ex duobus malis eligendum sit minus.
- 352 Cui periculo peccandi liceat se exponere pro salute animae proximi.
- 353 In extrema necessitate spiritali proximi, debemus ad subueniendum ei, velle pati aliquam iacturam in bonis nostris spiritalibus.
- 354 Quid extra eam necessitatem.
- 355 In omissione exercitiorum spiritalium cauendam nobis est affectu carnali.

356 Ob eandem a charitate & obedientia profectam, nihil meriti deperditur.

357 Triplex necessitas spiritalis, communis, grauis, & extrema, & quae in vnaquaque earum sit obligatio subueniendi proximo.

358 Praecepto diuino obligamur vitam corporalem, exponere pro spiritali vita proximi.

359 Quod procedit cum necessitas spiritalis proximi fuerit extrema.

360 Item cum necessitas grauis fuerit, procedit comparatione eorum quibus ex officio cura salutis animae incumbit.

361 Non item comparatione aliorum: quibus tamen laudabile est tale discrimen subire.

Spiritalis elemofyna, qua quis a proximo miseriam peccati repellere non ihericorditer conatur, tanto praestantior est corporali, quanto malum peccati, peius est malo corporali.

Illius septem esse genera ostensum est in 19. cap. praecedenti. De quorum primo, quod est docere, habetur in Psalm 50.

Docebo iniquos vias tuas. & Daniel. 12. Qui docti fuerint fulgebunt quasi stellae firmamentis; & qui ad iustitiam erudiunt multos, in perpetuas aeternitates. De secundo vero,

quod est consulere, habetur ad Galat. 6. Si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. De tertio, quod est corripere, in

Psalm. 140. Corripiet me iustus in misericordia & in Ecclesiastico cap. 19. Corripe amicum, corripe proximum; &

Math. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c. De quarto, quod est consolari, in

priori ad Thessal. ca. 5. Corripite inquitios, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. De quinto, quod est condonare offensam. Luc. 6. Dimitte, & dimitte mihi. De sexto, quod est sustinere defectus aliorum, ad Rom.

15. Debemus nos firmiores, inbecillitates infirmorum sustinere. De septimo denique, quod est orare pro alijs, Iacobi 5. Orate pro inuicem vt saluemini.]

Ostendunt autem eiusmodi verba eam, quam nostrum

statum est considerare, obligationem faciendi talem elemofynam.

Quae obligatio intelligitur etiam ex cap. Prouidentum & cap. Consentire distinct. 83; & cap. Facientis distinct. 86, & ex cap. Tum Sacerdotes 24. quae 3. confirmantque

antedicta de obligatione ad elemofynam corporalem faciendam; cum non minor, immo maior, sit miseria spiritalis quam corporalis: deo que magis exigens charitatis & misericordiae subsidium. Qua de causa perinde censenda est sub

mortalis esse, ac corporalis: nam respectu eorum qui ipsa spiritali inquam elemofyna, indigent: quam eorum qui eam facere

possunt: etsi in his aliqua diuicitas notatur: nimirum quod quidam arctius alijs ad eam obligentur. Etenim Praelati sub-

ditis suis in spiritali necessitate subuenire obligantur non tantum lege charitatis, sed etiam ex proprio munere, & quaedam lege iustitiae. Quod idem iudicium est de ijs qui stipendium capiunt, aut mercede conducuntur ad subleuandam

spiritali indigentiam. Sicigitur maior est pastorum, quam aliorum obligatio docendi suae curae commissos ignorantis

necessaria ad salutem: prout satis patet per statutum Concilii Triden. sess. 24. de reform. cap. 4. & 7. Maior similiter est iu-

uandis consilio, obligatio consiliariorum, qui in eum finem constitutum habent stipendium, aut mercede conducuntur

quam aliorum. Maior item est corrigendi peccantes obligatio Superiorum siue Ecclesiasticorum, siue Laicorum, quam

aliorum. Accorrigendi non tantum correctione fraterna, sed etiam iudiciali, per punitionem in bonum commune.

Cuius rei maxime gratia, Principibus tributa, & vestigalia penduntur; & Iudicibus Magistratibus stipendia publica assignantur. Quod idem iudicium est de alijs qui mercede ad

tale quid conducuntur. Dici quoque potest, maiorem esse patris familias in ordine ad suos subditos quam priuatae per-

sonae; cum ex suo munere teneatur peculiari ratione, ipsis suis prospicere & particulare bonum ipsorum curare.

Obligatio subditorum faciendi spiritali elemofynam suis Superioribus.

SECTIO I.

Immo maiorem esse subditorum in ordine ad suos superiores, ob peculiare debitum his benefacendi, quan-

do necessitas exegerit. In quo tamen officio, præsertim correctionis fraternæ, ij debent cum ea reuerentia, & humilitate procedere, vt obsecratio videatur potius esse quam increpatione, dicente Apostolo in priori ad Timoth. cap. 4. Seniore ne increpaueris: sed obsecra vt patrem.] Quæ doctrina est D. Thomæ 2. 2. quæst. 33. art. 4. eamque bene illustrat Aragonius ibidem, statuens has conclusiones pro praxi notandas.

Prima est, Subditis non licere de peccatis occultis, suos Superiores publicè reprehendere. Hæc patet: quia nec eo modo licet alium reprehendere, cum dicat Dominus Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum.]

Secunda est, Prælatum de publico peccato erroris circa fidem, publicè corripiendum esse. Hæc probatur ex facto D. Pauli, de quo ad Galat. cap. 2. qui publicè redarguit D. Petrum, eo quod alius occasione daret suspicandi quod legalia deberent necessariò seruari in lege Euangelica. Denim Paulus in autoritate regiminis inferior fuit D. Petro, quem Ioan. ultimo Christus constituit omnium suarum pastorem vniuersalem: quamuis in executione eiusmodi autoritatis par esse sit, vt notat D. Thomas ad cit. cap. 2. lect. 3. de qua re memoratus Aragonius loco citato sub finem.

Tertia est, Superiorem de quocumque alio peccato publico publicè corripiendum esse, si ipsum vergat in aliorum scandalum, seu causa sit aliis perpetrandi similia. Pro hac facta textus satis apertus in cap. Paulus dicit 2. quæst. 7. Faciunt etiam reprehensiones vehementissimæ Sacerdotum & Principum, præsertim apud Isaiam capite primo vers. 10. & capite 56. sub finem: & apud Ezechielem in capite 13. & 22. Adde illud Dauidis Regis in Psalmo 140. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me.] Procedit autem conclusio hæc, quantumcumque non sit spes emendationis eorumdem Superiorum: si lapsus aliorum, nisi talis publica reprehensio fiat, probabiliter timeatur: quia sius publicæ reprehensionis peccatorum, non est tantum salus peccantium; sed etiam commune bonum aliorum. Quod sufficere, etiam si illa non speretur, patet ex eo quod D. I. Iann. Baptistæ Matth. 3. & Dominus noster in sequent. capite 15. grauissimis verbis reprehenderint Pharisæos, quibus sciebant suam correctionem non profuturam.

Vltima conclusio est: Quando ex publica reprehensione Superiorum, immo & quorumcumque aliorum, nulla speratur utilitas, ab illa abstinendum esse. Pro hac aliquot Patrum autoritates adfert Aragonius: sed ea satis de se nota est. Nam quæ ad aliquem finem ordinantur, eatenus vsurpanda sunt, quatenus ad illum conducunt. Vbi autem nulla spes est utilitatis, cessat planè finis publicæ reprehensionis: hæc igitur debet pariter cessare. Cæterum præceptum de elemosyna spiritali cum sit affirmatiuum, non obligare pro omni, sed pro aliquo certo tempore dubium non est. Tale autem emendetur esse illud in quo concurrunt hæc conditiones: sufficiens nimirum materia; eiusdem in noticia; sperata utilitas, & opportunitas; de quibus sigillatim dicendum est. A Doctoribus autem communiter traduntur, cum agunt de correctione fraternæ, quæ primas partes tenet inter proposita elemosynæ spiritalis genera.

De prima conditione requisita ad obligationem faciendi elemosynam spiritalem: quæ est sufficiens materia.

SECTIO II.

De hac dicendum est primò, omne peccatum mortale proximi, dummodo aliqua ratione pendeat in futurum, esse materiam sufficientem ad obligationem de qua agimus. Ratio est quia per tale peccatum perditur proximus, ad quæ lucrandum datum est præceptum de spiritali elemosyna iuxta illud Matth. 18. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.] Dicitur est autem, dummodo ratione aliqua pendeat in futurum: quia si non sit recidendi periculum, eo quod peccator iam omnino emendatus sit, cessat obligatio correctionis: cessante scilicet perditione proximi.

Quamquam negandum non est, quin peccatum præteritum per penitentiam delectum pertineat ad Prælati correctionem: non quidem fraternam, quæ fit vt qui delinquit emendetur: sed iudicialem, quæ fit vt ipse puniatur ad bonum

publicum, cui consulere Superioribus incumbit; aut in satisfactione tertij, qui licet teneatur noxas aduersum se commissas remittere ex animo, damni tamen sibi illati satisfactionem exigere potest in iudicio.

Difficultas est autem, An materia sufficiens censendum sit in hac re, peccatum non pendens in futurum, si nondum sit delectum penitentia. Pro cuius parte affirmante Bannes 2. 2. quæst. 33. art. 2. dub. 1. ad 4. rationem hanc adfert: quod ego custos fratris mei sum ex præcepto charitatis: & ideo teneor quamprimum commode possum à miseria eum eripere. Pro negante verò, quam Abulensis sequitur ad cit. cap. 18. D. Matth. quæst. 83. facit quod proximo non debeam plus ex charitate, quam ille sibi. At non tenetur sub pœna noui peccati mortalis: vt ostenditur in sequenti libro 5. cap. 2. sect. 3. de eo quod commisit agere statim penitentiam: sed potest eam differre, nisi imminente corporalis mortis periculo simul immineret periculum mortis animæ, ob eam obitam in malo statu. Ergo neque ego tenebor. Quam sententiam, relicta contraria tanquam duriore, qui sequi volet in praxi non videtur peccati saltè mortalis damnandus: præsertim cum penitentia illa, ex qua pendet emendatio, sit actus internus; de quo, vt ipse nos latente, iudicare non possumus.

Dicendum est secundo, Peccatum quoque veniale esse materiam sufficientem, quando coniecit hominem in probabile periculum peccati mortalis. Nam si obligamur sub mortali subuenire, cum possumus homini quem videmus verari in periculo mortis corporalis: multò magis obligabimur à mortis spiritalis periculo, cum possumus, seruare eum quem certum expolitum probabili periculo peccandi mortaliter: aut exponere eidem periculo alios: vt fit cum ex veniali peccato vnus, immineret aliis scandalum mortale. Sic enim ex cap. 2. epist. ad Galat. D. Paulus admonuit ac reprehendit D. Petrum de modo conuersandi cum Iudæis, ob scandalum quod poterat ex eo sequi in gentibus ad fidem conuersis. Nec enim existimandum est D. Petrum Spiritu sancto plenum peccasse in eo plusquam venialiter: bona nimirum fide, & inaduertentiâ excusante ipsum à mortali. Quod si periculum prædictum absit, peccatum veniale non esse sufficientem materiam eius de qua agimus obligationis; patet ex eo, quod imposta sit ad vitandum spiritalem mortem fratris, quam solum peccatum mortale adfert.

Ob quam causam eum qui per ignorantiam inuincibilem transgreditur præceptum obligans sub mortali; vt eum qui non ieiunat, aut non recitat diuinum officium, non tenemur arguere: eo quod talis ignorantia excuset ipsum à mortali. Excipe (quod monet Bannes in seq. dub. 3. concl. vltima) nisi factum vel ommissio redundaret in scandalum proximi, vel irreuerentiam Dei & Religionis; vt v. g. si quis ignorans vel oblitus quod hodie iudicium sit ieiunium, pareat sibi carnes; aut si in die festo faciat opus seruilis, aut rem diuinam facturus eat ad altare sine casula, & sic de similibus: de quibus nõ monere ignorantem graue peccatum esse potest ob proximi læsionem, aut Dei irreuerentiam notabilem. Adde fieri posse in tali casu, vt cessante obligatione correptionis fraternæ; alia subsit ratione officij, quæ ad talem ignorantiam tollendam adstringat: qualis est in Prælato respectu suorum subditorum, ne ij sint aliis scandalo, aut ne occasionem dent alicui dissolutioni Religiosæ disciplinæ, aut bono communi detrimentum adferant: de qua re idem Bannes in eod. dubio concl. 1. Cæterum vbi nulla spes esset, quod tali ignorantia laborans, cognirà veritate se non emendaret, nulla obligatio esset ipsum monendi; immo esset non monendi: quia admonitio esset illi occasio contaminandi se peccato mortali, à quo eam omnia excusatur per perseuerantem in eo ignorantiam inuincibilem.

De secunda conditione, quæ est antedictæ materiae notitia.

SECTIO III.

Ad obligationem de qua agimus requiri, vt certum sit fratrem esse in peccato, de quo corripiendus est: Naturæ attigit in Enchir. cap. 24. numero 12. Ad quod facit illud Ecclesiastici 11. Priusquam interrogas, ne vituperes quemquam.] Habet autem potissimum locum quando iuxta præscriptum Christi Matth. 18. adhibendi sunt testes, aut admonendus est Prælati ne manifestando eis dubium quod habemus de peccato proximi, huic nocemus in fama: quod esset

contra charitatem eidem proximo debitam. Quod si admonitio facienda esset soli proximo de cuius peccato dubitatur, sententia Adriani in 4. De correctione fraterna, non caret probabilitate; tamen non esse obliendum peccatum tanquam certum; sed tanquam dubium proponendum placidè, cum correctionis ob quas dubitatur, num ipse in peccato, aut in periculo peccandi sit. Quam sententiam in praxi sequendam esse, maxime cum proximus creditur, non ægrè laturus admonitionem, probatur à simili: quia si dubitatur late re afficiem ubi ille imprudenter vult sedere, deberem illum monere de impendend mortis corporalis periculo: multo magis debeo monere de impendend per peccatum periculo mortis animæ. Neque verò tantum ut probabilis, sed etiam ut certa tenenda est talis sententia, quando ex omissione admonitionis timeretur aliquod reipublice aut tercie persone malum. In quo casu non tantum peccatorem ipsum, a quo malum timeretur, monere oporteret: sed si id non sufficeret ad tale malum auerendum, monere quoque Superiorem. Idem iudicandum est, si de quo dubitatur aut sit in peccato mortali, ita periculi eum de corporali vita, ut nisi admonetur dubitandum sit consequenter de illius æterna salute.

336. Adde etiam, quod Prælati in dubio teneantur ut corrigere peccata suorum subditorum (quorum sanguis de manu ipsius requiretur *Ezechielis cap. 3. versu 18. & 20. & cap. 33. versu 6. & 8.* Ita & illa inquirere ad corrigendum. Nam incumbit illi ex officio super gregem suum vigilare, & infirmitatibus eius remedia adhibere, non tantum cum illas certò noñit: sed etiam cum illarum habet indicia, quæ dent ei occasionem timendi. Cauendum autem ei est, ne subditis obliat tanquam certum, quod est dubium; nec alios qui rem ignorant, faciat de suo subdito suspicari peccatum aliquod in particulari, de quo infametur. In eo enim potest grauius peccare, cum obligatione ad famæ restitutionem. Priuatus autem nem modo non tenetur, sed nec debet peccata proximorum inquirere, ut ea corrigat: ex *D. Thomæ doctrina in 2. 2. qu. 33. art. 2. ad 4.* cuius ille priorem partem probat: quia cum beneficia non debentur certæ personæ, sed communiter omnibus proximis: siue ea sint corporalia, siue spiritalia, non est necesse inquirere, quibus illa impendamus, sed sufficit ut impendamus illis qui occurrunt. Posteriorem partem verò ex eo confirmat, quod alioqui efficiamur exploratores vitæ aliorum: contra illud quod dicitur *Proverb. 24.* Ne quæras impietatem in domo iusti & non vates requiem eius. De his plenius Bannes in *interpretatione D. Thomæ a sequentem art. 3. dub. 2.* Tantum addiderim pro praxi, non esse de mortali facile damnandum priuatum omitentem correctionem fraternali: quia præceptum datum de ea, non est adeo euideus lumine naturali, quin fieri possit ab indoctis ignorari ignorantiâ inculpabili.

De tertia conditione qua est utilitas sperata.

SECTIO IV.

337. Finis in quem elemosyna spiritalis instituitur, est emendatio peccatoris. De qua si non sit spes, obligatio eiusdem elemosynæ faciendæ cessat, tanquam inutilis. Quæ de re pro praxi notanda sunt sequentia documenta. Primum est, si timeatur quod peccator per correctionem, non modo non emendabitur, sed etiam peior fiet, abstinendum esse ab ea. Ita docet *D. Thomas in sequentem art. 6.* Rationem reddens, quod finis correctionis fraternæ sit particularis emendatio fratris: ideo quæ hac cessante, cessandum etiam sit ab illa. De correctione verò iudiciali respiciente bonum commune; ac pertinente ad solos Dei, & iustitiæ ipsius ministerii, non est idem: quia bonum ipsum commune talem corrigi (etiam si corruptus verosimiliter peior fiat) exigit: ut ceteri inde timorem habeant, neque exemplo ipsius peccent; quia pestilente flagellato, stultus sapientior erit *Proverb. 19.* Et qui non vult a more iustitiæ, cogetur timore poenæ se intra modestiæ limites continere. Quamquam ad vitandum graue detrimentum publicum, quod ex huiusmodi correptione sequeretur, ea omitti possit: ut intelligitur ex *cap. Quia circa de consang. & affinit.*

338. Secundum documentum est, omittendam quoque esse correctionem fraternam, si frater ex eo pelus sit facturus;

quid quid peretur quod illius occasione, emendatio sequetur postea. Ratio est quia non licet facere mala ut eueniât bona *ex cap. 3. ad Rom. ver. 8.* Illud Bannes *ad cit. art. 6. D. Thomæ.* vltro admittit in duobus casibus. Prior est cum peccatum committitur occasione nostræ correctionis, directè fuerit contra Dei honorem: ut si conculcaturus est sacramentum, aut blasphematurus, vel cum fuerit nociuum tercie personæ: ut si perpetraturus est homicidium: vel deum fuerit scandalosum, ut si commissurus esset publicè aliquod flagitium. Posterior casus est, cum spes emendationis expectata ex nostra correctione, fuerit incerta seu non innixa insufficientibus coniecturis. In casu autem in quo certa esset talis spes, vult non procedere interdum. Verum quidquid sit in speculatione, tunc quoque videtur seruandum in praxi propositum documentum; quia in procuranda salute animæ proximi, muneris nostri tantum est imminens peccatis obuiare: nec quidquam facere licet, per quod in eadè incuratur; quidquid emendationis postea ex aliis causis securitū sit: sicut nec mihi licet erga me ipsum sic me habere, ut peccare velim eo quod sperem occasione mei peccati, me postea euasurum meliorem.

Tertium documentum est, Si certò scilicet proximum non fore ex nostra correctione deteriore, etiam si nesciamus fore meliorem; eam non esse omittendam. Ratio est, quia licet de salute proximi tunc dubitemus, non tamen desinamus. Vnde sicut medici corporis non dimitunt ægrotos de quorum incolunitate dubitant, si de ea non desperant; ita nec debeamus in tali casu dimittere peccatorem: agendo tamen cum eo adhibita omni quæ potest diligentia & cautela, ne occasione accipiat peius faciendi increpatus seuerius, aut exprobatone suorum peccatorum ad iram prouocatus. Quod si seruata lenitate & modestiâ in corripiendo, ille deterior fiat, imputabitur malitiæ ipsius: quæ id quod debuerat esse odor vitæ in vitam, ipsi est odor mortis in mortem *Iuxta Apost. 2. in posteriori ad Corinth. cap. 2.*

Quartum documentum est, Si dubitetur quidem, ne proximus deterior fiat ex nostra correptione, certo tamen scilicet nullam spem esse emendandi ipsum, & liberandi ab anime interitu, nisi ea adhibeatur, debere adhiberi. Hoc confirmatur similitudine Medicorum corporis, qui duobus viris ad aliqua potio futura sit ægroti salubris, an perniciosa: licet illi eam præbent, si certò eis conllet, sine ea ipsum moriturum esse.

Quintum documentum est, Adhibendam esse correptionem, cum certum est, quod non nocet etiam si dubitetur an sit profutura. Hoc habet Bannes *ad præced. art. 2. dub. vlt. concl. 2.* Et pater per illud *D. Augustini* relatum de poenitentia *disposit. 7. cap. Si quis autem.* Do tibi poenitentiam quia nescio: nam si scirem nihil tibi prodesse, non tibi darem, non te ad monerem non te tererem. Pater etiam exemplo medici corporis, qui tenetur infirmo applicare medicinam, quam certus est non posse ei nocere, & posse prodesse.

Sextum documentum, Si æquale dubium sit, num mea correptio profutura sit an nocitura, me debere ab ea abstinere. Quo dubio laboramus cum corripiendus nobis est ignotus, nescientes ipsius ingenium: ut post *Casert. Bannes in sequenti concl. 3.* attingit. Addens bonam huius documenti rationem; quod in eo casu exponam me periculo scandalizandi proximum: præbendo illi occasionem afficiendi me iniuriâ, aut aliter peccandi. Quare tunc melius erit ac tutius ipsam correptionem suspendere: nisi forte adesset casus extremæ necessitatis, in quo scilicet morte imminente aliquis cognoscere tur impunitus: nec alio medio iuari posset ad sufficienter respiciendum pro euadenda morte æterna, quam talis correctionis: quæ tunc eius est, tantum boni ut ei facile cedat periculum mali quod ex ea timeretur. Id quod illustratur exemplo medici qui breui morituro interdum medicinam adhibet vehementem, quam probabiliter existimat ei profuturam, & æquale probabiliter, quod mortem sit ei allatura.

Septimum documentum, Vbi nec apud ipsum peccatorem, nec apud alios circumstantes speretur utilitas ex correptione, non esse obligationem faciendi illam. Sic enim ex *Nauar. in Enchir. cap. 24. num. 13.* si agens in terris hæreticorum videret aliquem docentem hæreses, aut indignè tractantem

factamentum, vel sacram imaginem, nec ex eo, quod se illi opponeret, vilius fructum speraret, non teneretur se opponere; aut ipsum corripere: imò si timeret malum malum, teneretur ab ea oppositione, & correptione cessare, vt satis intelligitur ex antecedentibus.

De quarta conditione, quae est opportunitas.

SECTIO V.

AD obligationem faciendi spirituales elemosynas requiritur opportunitas: tum ex parte personae, tum ex parte temporis & loci. Et parte quidem personae; quod alius non adfirat quem id magis spectet. Nam si Praelatus adfirat, aut alius maioris auctoritatis, aliave ratione aptior ad tale quid faciendum, non est tuum, sed illius corripere peccatorem qui occurrit. Quamquam si illi ad quos spectat corripere cognoscantur suo munere deesse, obligatio est supplendi defectum illorum, perinde ac cum diuites non subueniunt pauperi extreme indigenti, tenuiores qui possunt, obligantur vicem ipsorum in subueniendo subire: praesertim cum teneamur multo diligentius proximum seruare, vel eripere à morte animae, quam à morte corporis, tanquam longè maioris momenti. Quapropter cum indifferenter quilibet proximum à corporali morte, per corporalem elemosynam, vt patet ex sententia in extremo iudicio profertur ex D. Matthaei cap. 23. liberare teneatur si potest, multo magis tenebitur liberare à morte animae per elemosynam spiritalem, item si potest. Quod argumentum est Adriani in 4. de fraterna correptione, non procul ab initio.

Ex parte velò loci & temporis opportunitas requiritur: quia quo loco & tempore non potest correptio fieri sine graui scandalo, aut nocimento proximi, infamiae, non est faciendae: nec etiam tunc, aut vbi merito timeretur, correptione augendum potius quam minuendum peccatum: vt si commotus ferensque irà corripere, aut id fieret coram aliis à quibus detestetur: vnde ex correptione incitaretur ad malum potius, quam ad emendationem; perinde ac lignorum appositione non extinguitur ignis, sed magis inflammatur.

Ceterum ad discernendum quando licitum sit correptionem fratris differre, aut etiam omittere; quando velò illicitum, & peccatum mortale aut veniale, notanda sunt sequentia. Primum est, quando ex dilatione correptionis timeretur in intermedio tempore lapsus fratris in peccatum mortale, aut ipsius mors corporalis in peccato mortali, aut eiusdem vel reipub. vel etiam tertiae personae detrimetum notabile, quod vitari posset ipsa correptione fraterna: peccatum de se mortale esse eam differre: cum id sit contra charitatem in materia graui. Secundum est, quando nihil praedictorum timeretur, si correptio in aliud tempus differretur sine causa, talem dilationem de se non esse peccatum plus quam veniale: quia non fit cum graui Dei vel proximi iniuria. Tertium est, si & nihil iam dictorum timeretur, & aliqua iusta de causa iudicetur aliud tempus opportunius expectandum esse: dilationem non modo licitam, sed etiam debitam esse posse: vt quando multum refert expectare aliud tempus. Id quod relinquatur prudentis arbitrio.

Haec indicata sunt à D. Thoma 2. 2. q. 33. art. 2. ad 3. cum dixit tribus modis correptionem fratrem omitti posse: vno modo meritorie, cum ex charitate omittitur: pro quo adfert verba D. Augustini in lib. 1. de ciuit. Dei cap. 9. Altero modo cum peccato mortali: vt cum quis probabiliter praesumens de aliquo delinquente, quod posset ipsum à peccato retrahere, id omittit ob timorem, vel cupiditatem. Tertio modo, cum peccato veniali: vt cum timor & cupiditas tardio rem quidem faciunt hominem ad corrigenda delicta fratris, non adeo tamen, vt correptionem omitteret, si per eam se fratrem à peccato retracturum sciret: ita scilicet vt in animo suo charitatem praeponeat timori, & cupiditati. Cui doctrinae congruenter à mortali facile excusari possunt homines privati, propterea omittentes fratrem correptionem, quod aliquibus coeucturis, est factis leuibus, sibi persuadent nihil per eam se profecturos, aut certe tunc temporis ad eam non teneri: sic autem affecti sunt animo, vt cognoscere

se teneri, aut profecturos esse, nolent omittere, sed charitatem praeponeere siue timori, siue cupiditati, prout praecipuum de spirituali elemosyna obligat. De qua obligatione duae sunt difficultates, vna. An ea tanta sit, vt spirituali necessitati proximi debeamus subuenire cum nostro spirituali detrimento. Altera, An teneamur eidem subuenire cum vite propria periculo.

Quas antequam explicemus illud antedictis addendum est, à nonnullis inter conditiones requisitas ad obligationem corripiendi delinquentem, poni mansuetudinem & prudentiam: sed haec non requiruntur, vt quis obligetur ad tale quid faciendum: sed tantum vt illud debite faciat. Quamquam autem mansuetudo in corripiendo debeat ordinatè retineri: nonnunquam tamen expedit aliquam seueritatem seruari in obiurgando, praesertim à Praelatis. Caeteris vero Spiritus mansuetudinis, benignitatis, & humilitatis semper ferè commendatus esse debet: praesertim cum tales plerumque simus, quibus possit obici, Medice cura te ipsum, decaetque nos nostrae conditionis esse memores, qui pari miseriae obnoxij sumus, plerumque delictis suis infecti, de quibus alios corrigere necessitas nobis ex hac obligatione incumbit.

Explicatio difficultatis, An teneamur spirituali necessitati proximi subuenire cum nostro spirituali detrimento.

SECTIO VI.

Pro prioris autem difficultatis explicatione pleniore, accommoda: è ad vsum quotidianum, constituemus aliquot propositiones.

Prima est, hominem priuatum non teneri quidem inquietare aliorum spirituales necessitates, sicut tenetur suam tanquam gerens curam animae propriae: is tamen cognitis tenetur eas patienti subuenire, quae cumque sint, si absque aliqua sua iactura potest id facere; vt quando potest sola monitione. Prior pars probatur: quoniam inquisitio necessitatum alienarum ad eos tantum pertinet, qui aliorum curam gerunt, vt Praelati & Curati qui pro officio suo, tenentur spirituali saluti subditorum suorum inuigilare. Posterior vero, probatur ex eo, quod lex charitatis, & misericordiae non minus id exigit in spirituali necessitate, quam in corporali de qua Exodi 23. dicitur: Si videris a sinum odieris te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo.

Secunda propositio est, Nos debere anteferre bonum nostrum spirituale, bono spirituali proximi. Ratio est: quia lege charitatis plus debet homo suam, quam proximi animam diligere ex D. Thomae 2. 2. q. 26. art. 4. Et confirmatur: quia communicatio in summo bono, in qua fundatur charitas; magis immediatus; obuenit homini per suam animam, per quam tale bonum participat, quam per animam proximi, per quam solummodo communicat.

Tertia propositio est, Non esse licitum, peccando detrimentum spirituale pati propter spirituale bonum etiam totius communitatis: quod est, non esse licitum committere peccatum, etiam si id appareat necessarium esse ad salutem, non vnius tantum hominis, sed etiam totius communitatis. Haec est D. Thomae in cit. art. 4. communiter à Theologis recepta vt notat Greg. à Valen. 2. 2. disp. 3. q. 4. puncto 3. proceditque quantumcumque peccatum fuerit solummodo veniale ex eod. D. Thomae in seq. q. 43. art. 7. ad 5. Probatur autem per illud Matth. 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucratur, animae vero suae detrimentum patitur? Indicat enim peruersum esse, propterea saluti anteponeere salutem etiam totius mundi. Item per illud D. Pauli ad Rom. 3. Et non sicut blasphemamur, sicut nos quidam alijnt dicere, Faciamus mala vt ueniant bona. Accedit quod implicet contradictionem, aliquid simul licere & peccatum esse; cum illud sit placere, & hoc displicere Deo.

Sed obijci potest ex c. Duo mala, distin. 13. quod ex duobus malis, minus eligendum sit. Respondet autem Bannes ad citatum art. 4. D. Thomae, dubio prioris: id non habere locum in iis quae mala sunt intrinsecè naturae suae, adeo vt nunquam possint, licet fieri: vt mendacium, quod dicere nunquam

licet prout D. August. docet ad Psalm. 5. Unde illud Michææ 2. Vitam non esse vir habens spiritum & mendacium potius loqueretur: intelligendum est, ut ex D. Hieron. Bannes habet, non quod Propheta optet mendacium, sed id quod tali mendacio esset coniunctum; nempe liberationem populi à malis quæ ipse prædicebat: ad eum modum nimirum, quo alicui imminet ipsi mala denunciantes dicimus, Placeat Deo ut si mendax. In iis autem quæ extrinsecè, seu ob prohibitionem tantummodo Superioris, mala sunt: propositam regulam moralem posse locum habere. Ita quæ allata propositio non est ita accipienda, quasi negemus licere, cum ad proximi salutem necesse fuerit, quædam facere, quæ etsi mala sunt, non tamen intrinsecè: ut in die festo operari; carnes alicui in die ieiunij apponere, & similia; quæ non aliter mala sunt, quam quia prohibentur ab Ecclesia. Nam si ad salutem proximi necessarium sit aliqua talium fieri, ipsa per eam necessitatis circumstantiam sicutificatur, ut fiant licite, tanquam prohibitionem eorum non virgente in tali casu. Obijci etiam potest, quod si nullo modo liceat peccatum committere pro salute etiam spiritali proximi, neque licere pro eadem exponere se periculo peccandi, quod falsum est: quia prudens charitatis feruor, nonnunquam excitat hominem cum muliere ut à turpi vita eam reuocet, familiariter tractare, quod non caret peccandi periculo. Excitat etiam Religiosum cum secularibus versari ad procurandam ipsorum spiritalem salutem: qui erit in maiori peccandi periculo, quam si continere se in sua cellula.

352. Respondendum est, id tantum procedere cum peccandi periculum non fuerit probabile, ut si quis expertus sit se non solere succumbere: aut quamvis nondum expertus sit, existimat tamen se cum Dei auxilio non consenturum in peccatum. Si enim sic affectus, res huiusmodi de se periculosas rationabili de causa propter Deum aggrediat; non modò non peccabit, sed opus insigne charitatis magnique meriti faciet, nec auxilium diuinum deerit ei ad lapsum vitandum; si sollicitus sit nihil omittere eorum, per quæ ab illo sibi caueat. Cum autem peccandi periculum probabile fuerit; quia ei se exponere, est in probabilem peccati causam consentire, & consequenti peccare: iuxta illud Ecclesiasticus 3, Qui amat periculum peribit in illo.] nullo sanè modo id ex prudenti charitatis feruore potest fieri.

353. Quarta propositio est, Pro spiritali salute alicuius communitatis, immo & pro particulari priuata persona si extrema necessitas urgeat, teneri quæque velle pati aliquam iacturam, circa culpam tamen, in bonis suis spiritalibus, si aliter subueniri non possit, neque constet quod alius subueniturus sit. Exemplo sit vir doctus, & ad procurandam aliorum salutem idoneus: qui in eo munere experietur se minus feruidum in oratione, quam fuerit cum vitæ contemplatiuæ omnino vacaret: Is enim tenetur talem iacturam pati potius, quam alios in ea necessitate deserere. Probat: quia si proximus sit in extrema, aut quasi extrema necessitate corporali, tenebitur quis sub mortali suam etià feruētissimam contemplationem relinquere ad subueniendum ei per elemosynam corporalis subsidium: multò magis igitur, si ille sit in extrema spiritali necessitate, tenebitur eidem subuenire per elemosynam spiritalem: quæ & superioris generis est, & sine in longè de se præstantiorem respicit. Adde illud Apostoli ad Philipp. 1. Coartator autem è duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne necessarium propter vos.] His enim verbis satis ostendit se spiritale suum commodum accelerandæ consecutionis gloriæ, postpositurum spiritali commo eorum quos instruebat. Sicut & exemplo ipsius fecisse existimandus est B. Martinus, cum morti vicinus dixit: Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.

354. Quinta propositio est, In aliis proximorum necessitatibus spiritalibus, obligationem subueniendi cum aliqua spiritali iactura, non esse eandem in priuatis, ac in aliis quibus alienæ salutis cura incumbit ex officio: Probat quia non postea alioquin declarat quæ ratione horum maior sit quam illorum obligatio; aut cur hi potius, quam illi communiter accipiant stipendium, à proximis deanturque ex officio teneri ad subueniendum: ac nisi subueniant, potius censentur infideliter agere, quam alii.

355. Pro praxi autem quotidiana: ad aduertendum primò, cauendum esse à tentatione diaboli, qua quis velit non tam ex charitate, quàm ex carnalitate exercitia sua spiritalia omittet: e ad procurandam aliorum spiritalem salutem, de ea sollicitus, non quidem affectione sincera: sed quæret quæ sua sint, non quæ Iesu Christi, iuxta illud ad Philippenses 6. 2. Omnes querunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi.]

356. Aduerte 2. omissionem exercitij spiritalis ad subueniendum spiritali proximi necessitati, immo & temporalis, propter Deum, seu Dei intuitu: nempe quia ad id præceptum Dei vel Superioris Dei autoritate præcipiens obligat; vel certe ponit teratibus circumstantiis iudicatur id ad maiorem Dei gloriam esse. Eiusmodi inquam omissione, nihil meriti amittit: si quidem tunc meritum habetur; tum boni operis, quod erga proximum exercetur, tum etiam mortificationis, qua quis se propter Deum priuat proprio spiritali commo: tum de munus operum omissionum, quando sic ea omittit quis, ut absolute cupiat ea Dei amore facere. Atque ita Religiosus qui spiritalibus exercitiis se totum pro Dei amore tradidit; si Superioris iussu debeat occupationem admittit: e, ab illius exercitiis distrahentem: ut literarum studium, vel procurandam negotiorum, nihil amittit meriti, quando sui non obliuiscit. Nam amplius ac securum consequitur fructum obedientiæ suæ, quàm propriam voluntatem propter Deum machinans; amittit meritum debitum illis exercitiis, quibus operatur pro Dei amore: & vacaret, nisi maior Dei gloria suaderet alia præferenda.

357. Aduerte postremò, ut corporalem sic spiritalem necessitatem esse posse: tum communem, cui proximus illam patiens possit providere sine magna difficultate: ut potest is qui peccatum suum agnoscat valeat ipsum depellere per conuersionem ad Deum: tum etiam grauem, cui illam patiens nequit sine magna difficultate providere: ut quando ipse laborat aliqua vincibili ignorantia, aut praua afluertudine: tum demum extremam, cui non nisi cum summa, & penè impossibili difficultate, ille qui eam patitur providere potest; vel ob defectum ingenij ad ignorantiam vincendam: vel ob voluntatis infirmitatem ad superandas peccati illecebras. Cuiusmodi necessitatis exempla sunt: cum populus rudior, qui nequit satis veritatem iudicare, se ducitur ab hæretico conuocatore. Item cum quis exercet negotiationem iniustam, quæ talem esse nescit, sed culpabiliter: quia contentus est, quod iniustitiam non detegat, neque ipse sit idoneus ad eam detegendam: neque alius appareat, qui ipsum moniturus sit. Item cum puella à patre prostituenda merito creditur, spiritaliter peritura. Similiter cum quis in periculo mortis constitutus conuiscit, probaliter, se sufficientem contritionem habere non posse, sine sacramentali confessione, petit Confessarium. In quibus casibus & aliis similibus obligatio est subueniendi proximo, non modò cum aliquo nostro spiritali detrimentum, circa culpam tamen, sed etiam cum vitæ propriæ periculo, ut in sequentibus dicitur.

Ad vitandos autem scrupulos qui circa talem obligationem conscientias timoratorum vexare possent: notandum est cum Greg. à Valent. disp. 3. quest. 4. puncto 3. sub finem. non esse censendum proximi laborare extrema necessitate, si quomodocumque ad tempus futurus sit extra Dei gratiam: sed si certò aut probabiliter putetur extra eam moriturus, & ideo incursum æternam damnationem; quia nimirum, apparet breui efflaturus animam; aut ex circumstantiis iudicatur longo tempore in malo statu perseveraturus, probabiliterque in eo migraturus ex hac vita. Notandum est etiam nos de tali necessitate proximorum non teneri inquirere, qui curam illorum non gerimus. Etenim ea inquisitio actus est providentiæ habendæ de aliorum commo dis vel incommo dis: quæ incumbit tantum iis qui curam illorum ex officio gerunt: nec cæteris aliud incumbit, quam subuenire occurrenti eis proximorum necessitati. Accedit quod nec si eam cognoscamus, debere nos pro ea angustia sollicitudine, si probabiliter credamus alios esse qui laboranti sint opem lauri, aut si neminem sciamus quidem, sed nec spem probabilem habeamus, quod possimus per nostram operam necessitati eiusmodi efficaciter subuenire, ideo quæ si minus id frustra conatur: quod non esset prudentiæ.

Explicatio alterius difficultatis, An teneamur spiritali proximi necessitati subuenire, cum vita propria periculo.

SECTIO VII.

Exponere periculo vitam propriam pro spiritali proximorum salute exemplum Christi inquit: de quo 1. Ioan. 3. In hoc cognoscimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Id autem esse in præcepto, indicat verba ipsius Christi Ioan. 15. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. & patet ex eo, quod charitatis ordo ex D. Thoma 2. 2. q. 44. art. 8. sic in præcepto tanquam internus modus illius dilectionis, de qua datum est præceptum charitatis. Atque talis ordo postulet, ut salus animæ proximi, salutis nostri corporis præferatur: ex eiusdem D. Thomæ doctrina in præcedenti quæst. 26. art. 5. communiter à Theologis recepta; ut monet Greg. à Valen. in eod. puncto 3. assertio 5. Vbi præter rationem D. Thomæ, hanc adfert: quod si unus inuicem membra eiusdem mystici corporis Christi, ex ca. 4. epist. ad Ephes. ratioque dicet, ut in corpore membrum unum, illud quod habet in se incomparabiliter minus, expendat pro bono maiori alterius membri.

Pro quo tempore autem obliget tale præceptum explicatur propositionibus sequentibus. Prima est, occurrente proximi extrema necessitate salutis, unumquemque teneri sub mortali vitam pro eo exponere si id fuerit ad ipsi subueniendum, necessariam & efficaciæ remedium. Hanc tangit Nauar. in Enchir. cap. 24. num. 11. & ad citatum D. Thomæ art. 5. exprimunt Bannes, Aragon. & Greg. à Valen. communiterque recipitur tanquam ex eo satis perspicua: quod præceptum affirmatiuum, quale est propositum, si quando alias, maxime in casu extreme necessitatis vim obligandi habeat. Itaque si quem cognoscam, cum ignorantia vincibili esse in peccato mortali, cui non obuiabit nisi ipsum de modo quo illud vincere debeat instruxero; atque adeo in illo perseveraturus sit cum periculo probabili moriendi in statu damnationis, teneor ipsum instruere etiam cum propriæ vitæ periculo. Similiter si sciam idiotam peruertendum ab hæretico, & in hæresi, aut cum ignorantia fidei ad salutem necessariæ discessurum ex hac vita, teneor quoque cum eodem periculo ipsum instruere: quia necessitas spiritalis tunc est extrema; & sic de similibus.

Secunda propositio est. Pari quoque modo in graui proximorum necessitate, obligari eos quibus ex officio incumbit cura salutis animæ ipsorum. Hæc etiam traditur ab iisdem authoribus, communiterque recipitur per illud Ioan. 10. Bonus pastor animam dat pro ouibus suis. Quod non esse tantum intelligendum de ouibus existentibus in extrema necessitate, patet: quia non posset alioqui inde colligi maiorem esse Pastorum quam aliorum obligationem subueniendi in spiritali necessitate suis ouibus; quandoquidem omnes tenentur subuenire patienti extremam, ut præcedens propositio ostendit. Hinc Gregor. à Valen. in eodem puncto 3. sub finem, infert pastores animarum tempore pestis non obstantè periculo vitæ, tenere audiri confessiones suorum subditorum, eisque alia sacramenta & spiritalia subsidia impendere; neque posse tunc relinquere munus pastoris; nisi esset alius idoneus, qui in eodem munere vellet sufficienter occupari. Sicut nec miles ad bellum conductus potest suo muneri renunciare cum hostes, ingruunt & inuadunt. Nam ut is pro eo maxime tempore censetur conductus: sic & pastor ab ouibus necessaria ad temporalem vitam accipit potestimum, ut in necessitate spiritali eis subuenire teneatur. Videri possunt quæ habet Bannes ad præced. quæst. 33. art. 3. dub. 4. concl. 4. & plenius Suarez. in tertiam partem tomo 4. disputat. 44. sect. 3.

Tertia propositio est. Perfectionis quidem esse, non tamen obligationis sub peccato, in graui (non tamen extrema) necessitate spiritalis salutis proximorum, priuatam personam subuenire eis cum periculo propriæ vitæ, aut alterius grauis iacturæ. Hæc est D. Thomæ 2. 2. q. 26. art. 5. ad 3. & interpretum ipsius. Probatur verò, quia non est rationi consentaneum cum tanta seueritate obligare ex charitate in tali casu, in quo necessitatem patiens, cum non sit extrema, potest ipse sibi subuenire faciendo quod in se est; præsertim cum non sit defuturum sufficiens Dei auxilium, illud ut par est requirenti. Laudabile verò est ac perfectionis, generoso animo vitæ periculum aliaque detrimenta temporalia subire pro bonis spiritalibus proximi iuxta illud Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Quod cum dicatur absque limitatione, intelligi potest non tantum de extrema, sed etiam de alia graui necessitate proximorum. Et ita, ut ad citatum D. Thomæ locum Caiet. notat, laudantur religiosi, qui tempore pestis, vitam suam periculo exponunt, administratione sacramentorum, aliisque subsidijs iuuando infirmos in spiritalibus, quamuis ad id non teneantur, sed licitè possint corruptum aërem fugere.

Laus Deo & Beatæ Virgini.

